

ТЗ(1194)
A.23

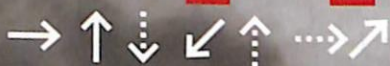
Радіо Свобода

radio Liberty.org

АД

АЕРОПОРТ

ДОНЕЦЬК

242

ІСТОРІЯ МУЖНОСТІ
БРАТЕРСТВА
І САМОПОЖЕРТВИ

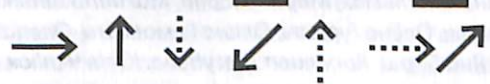
ФОТОГРАФІЇ СЕРГІЯ ЛОЙКА

13(49кр)
A28

АД
АЕРОПОРТ ДОНЕЦЬК

242

ІСТОРІЯ МУЖНОСТІ,
БРАТЕРСТВА
І САМОПОЖЕРТВИ

A052158

Фотопроєкти Сергія Лойка

БІБЛІОТЕКА ХУДС

№ 129725

НАВЧАЛЬНИЙ ФОНД

ХАРКІВ 2016 КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

УДК 94(477)
ББК 63.3(4УКР)6
А28

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Над книжкою працювали:

*Андрій Дубчак, Артем Рибаків, Аліна Швидко, Богдана Костюк, Влад Яцків,
Галина Терещук, Дар'я Бунякіна, Жанна Безп'ятчук, Євгенія Назарова, Євген Насадюк,
Ірина Бреза, Ірина Стельмах, Марія Сабова, Михайло Штекель, Олег Інзик,
Олена Герасим'юк, Олена Гурмач, Олена Ремовська, Олена Поляковська,
Яна Борщ, Ярослава Трегубова, Юлія Чеп'юк*

Автор проекту та укладач книжки *Ірина Штогрін*

Організаційна підтримка: *Інна Кузнецова, Оксана Точаненко, Мар'яна Драч*

У оформленні обкладинки використано фотографію *Шаміля Жуматова*
(агентство Reuters / Pixstream)

Кольорові фото *Сергія Лойка*

Інфографіку на передній форзац розроблено і надано
Інформаційним агентством «Слово і Діло»

Карти на задній форзац надано за узгодженням з УКМЦ

UKRAINE CRISIS
media center

Дизайнер обкладинки *Юлія Сорудейкіна*

ISBN 978-617-12-0097-5 (дод. наклад)

- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»,
видання українською мовою, 2016
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»,
художнє оформлення, 2016

ПЕРЕДМОВА

Аеропорт був буфером між двома світами.
«Кока», боєць 79-ї аеромобільної бригади

Слово від себе

Коли наприкінці 2013 року мій колега Андрій Дубчак, повернувшись після стріму з Майдану, сів за комп'ютер і накреативив аватарку для Facebook, на якій перстень із написом «Україна» повис у мороці над толкінівською битвою з армією Мордора, майбутнє дало про себе знати.

Нам не хотілося вірити у зле, і ми напосілися на Дубчак — мовляв, не можеш песимізм, а краще начакловуй світлі перспективи. Андрій нас не послухав і, щоб ми швидше втрачали ілюзії, зробив інсталяцію з протигаза та колючого дроту у себе на столі. Вочевидь, побувавши 1 грудня на вершечку енергетичного вихору Майдану, знімаючи море людей камерою GoPro з маківки «йолки» (це відео поширили світові агенції), Дубчак відчув щось більше, аніж могли тоді передбачити ми.

Може, вулицю Інститутську, на якій він уперше побачив убитих людей, може, беззахисність Небесної Сотні з її дерев'яними щитами та пластиковими касками, може, холодний асфальт під колінами затиснутих у кільце комісарами «руської весни» харківських та донецьких активістів Євромайдану, а може, й «зелених чоловічків», відтиснутий Крим і підпалений зсередини Донбас.

Але коли через рік, у грудні 2014-го, Андрій змінив картинку, додавши туди вежу Донецького аеропорту, всі вже розуміли, де саме та толкінівська «Чорна брама, що розділяє світи».

Скриншот обкладинки facebook-сторінки Андрія Дубчака, зроблений у грудні 2014 року

Ми відчуваємо майбутнє. Воно промовляє до нас зі сторінок написаних книг, стукає з того боку комп'ютерних моніторів, засилає образи й слова з широкоформатних кіноблокбастерів. Водночас ми самі постійно форматуємо його. Ми змінюємо майбутнє нашими діями, засіваємо те, що ще не стало реальністю, нашими ідеями й фантазіями.

Тож чи варто дивуватися, що уся атмосфера ДАП: його коридори, його небезпека, що чатує за кожною стіною, і зверху, і знизу, його невтишний бій, його неможливість зробити крок назад, його морок і світло, стали такими собі перенесеними у життя Counter-Strike чи тими іншими «стрілялками», якими так полюбують бавитися хлопчики віком 10+.

У Донецькому аеропорту все стало реальністю: зброя грілася в руках, танк стріляв прямою наводкою, і осколки мін таранили бронешкелети, і поранення горіли боєм, і смерть забирала назовсім того, кого щойно торкався рукавом.

От тільки затьятість захисників виявилася якоюсь незбагненною, якоюсь нелогічною і для багатьох неочікуваною. Тому й з'явилося слово «кіборг». Бо як ще назвати тих, хто без сну і їжі, у цілковитому оточенні й удень і вночі боронить те, що, здається, вже жодної цінності ні для кого не становить?!

Ця «безцінна цінність» Донецького аеропорту, як видається, тільки у тому і полягала, що саме це місце раптом захотіли захищати. І то так захотіли, ніби вся Україна, з її синім небом та золотими полями, з її дітьми та дівчатами, з її матерями, що чекають і вірять, стояла за аеропортом і дивилася з надією на тих кіборгів, мов на останніх своїх захисників.

Так чомусь сталося. А може, так мало статися?!

Уся гіркота анексії Криму, уся безкарність «зелених чоловічків», усі «відтиснуті» військові частини, літаки й кораблі, уся нахабність і демонстративна жорстокість «русской весны», уся заблокована «мирним населенням» військова техніка, усі інформаційні бомби про «розп'ятого хлопчика», уся зрада і боягузтво, уся ця добре спланована тотальна навала раптом, як казав Гегель, «перейшла у своє інше» — у затьятий спротив.

Дія викликала протидію. Місце цієї протидії могло бути будь-де. Але історія вибрала для себе нещодавно оновлений Міжнародний аеропорт «Донецьк» імені Сергія Прокоф'єва.

Попередження для читачів

Ця книга, як і сотні інших книг та фільмів, які розповідатимуть про 242 дні боїв в Аду (аеропорту «Донецьк»), ніколи не принесе заспокоєння чи насолоди. Читати, слухати й дивитися про аеропорт — боляче.

«Таке життя», — як писав Курт Воннегут у своїй «Бойній номер п'ять». Так уже влаштований світ, що посеред мороку і смороду безглузвих масових убивств, які називали «війною», у критичні моменти завжди з'являються ті, хто рятує інших, часто ціною власного життя й страждань, здебільшого навіть не усвідомлюючи до кінця, чому вони це роблять.

І навіть розпитувати про це — справа не з легких. Не завжди ті, хто «пройшов крізь вогонь», хочуть і можуть говорити. Пережите тримає їх у напру-

женні, приходять у снах голосами загиблих товаришів, знову й знову стріляє танками і пробиває захист снайперськими кулями. А той, хто запитує, мимохить приміряє на себе почуте й просто не уявляє, що робив би сам, якби там був.

Оборонці Донецького аеропорту теж цього не уявляли, але йшли туди. Ішли тому, що цей шмат бетону, ця стандартна металево-гіпсокартонна конструкція перетворилася для них на толкінівську «Чорну браму», а ця точка на карті стала місцем їхньої індивідуальної війни, місцем битви з Мордором за перстень володаря світу, на якому вибито «Україна». Конструкція не витримала, перстень розплавився, Україна залишилася.

З огляду на це зібрані у книзі розповіді захисників Донецького аеропорту — усе опубліковане про оборону ДАП і те, що буде писатися, — можуть стати поштовхом для самовизначення: усе одно вам чи ні, за якими правилами жити, чи потрібні вам свобода і справедливість і чи справді країна, яку ви вважаєте своєю, вартує того, щоб за неї так боротися.

Короткий опис подій

Початок оборонної епопеї поклала відмова 3-го полку спеціального призначення ЗСУ виконати ультиматум бойовиків і без бою покинути Донецький аеропорт.

Спецпризначенці прибули в аеропорт ще у квітні 2014 року. Вони просто перебували на території, щоб тримати під контролем стратегічний об'єкт, оскільки під час так званої «Русской весны» сепаратисти вивісили на терміналі прапор угруповання «ДНР». Проте аеропорт і далі працював у штатному режимі.

Українські військові, щоб не лякати цивільних, за наказом розмістилися в ангарі й не заходили у термінали. Пізніше, за їхніми словами, вони охороняли завезені туди бюлетені. Центральна влада ще сподівалася, що Донецьк візьме участь у дострокових президентських виборах.

У ніч з 25 на 26 травня бойовики зайняли підходи до аеропорту й проникли у новий термінал. Вони запропонували українському спецпідрозділу «постріляти у повітря» і через визначений час без втрат покинути об'єкт. Українські військові у відповідь зайняли оборону й викликали підмогу.

Перший постріл 26 травня зробив український спецпризначенець. Він побачив на даху нового терміналу бойовика, який цілювся з ПЗРК (переносного зенітно-ракетного комплексу) «Ігла» у літак, що пролітав на малій висоті над аеропортом. Розповідь про це з перших уст є у книзі.

Бійці 3-го полку Кіровоградського спецназу організували у Донецькому аеропорту вогневі позиції й відпрацьовували тактичні прийоми оборони об'єкта, який не мав особливих укріплень, підземних бункерів та ходів. Новий термінал ДАП, як і більшість сучасних споруд, складався переважно з металевих конструкцій, скла й гіпсокартону.

Особлива роль в організації захисту й утримання аеропорту «Донецьк», за словами безпосередніх учасників оборони ДАП, належить полковнику Олександру Трепаку (позивний «Редут»). Трепак не лише організував оборону приміщень ДАП, а й створив систему роботи артилерії, так звану карусель, за якою «арта працювала» по дальній, середній і ближній зонах,

допомагаючи зупиняти атаки бойовиків. Бійців спеціально вчили таким чином коригувати вогонь.

Багато нестандартних ефективних рішень, які рятували життя й стримували супротивника, належать старшому лейтенанту Євгену Подолянчуку з позивним «Скаут», командиру групи, вихованцю Пласту, відміннику факультету розвідки Академії сухопутних військ.

Двадцятитрьохрічний Євген Подолянчук загинув 14 вересня 2014 року, захищаючи Донецький аеропорт. «На ньому все трималося. Він усе придумував і організовував. Він усіх заряджав і підтримував», — кажуть про Подолянчука його бойові товариші.

Євген Подолянчук на позиції у ДАП. Кадр із фільму «Ніхто, крім нас»

Кіровоградські спецпризначенці утримували ДАП, фактично перебуваючи в облозі. З ними була ще рота 93-ї бригади. За три місяці боїв оборонці аеропорту виснажилися, мали убитих і поранених. У вересні на підмогу прорвалися бійці «Правого сектору». А коли полковник «Редут» отримав поранення і був евакуйований, на оборону Донецького аеропорту з жовтня 2014 заступили десантники.

Усю відповідальність за організацію оборони ДАП узяв на себе Максим Миргородський (позивний «Майк»), тоді майор ВСУ, командир 1-го батальйону 79-ї аеромобільної бригади.

Ті, хто воював разом із «Майком», дають йому найвищу оцінку. За розповідями бійців, командирські й людські якості Максима Миргородського стали одним зі своєрідних магнітів, які заохочували добровольців іти в аеропорт.

Запит на командира, якому можна довіряти, у Донецькому аеропорту був реалізований. І не тільки «Майк» чи «Маршал», якому належить першість в організації ефективної інформаційної кампанії з формування впевненості, що «Україну є кому захищати», а й багато інших людей проявили себе талановитими командирами.

Дехто з них мав за плечима війну в Афганістані, участь у миротворчих операціях, військову освіту, а деякі проявили командирські здібності, не пройшовши до цього навіть строкову службу.

До цього додалася і потужна підтримка суспільства, і волонтерська допомога у вигляді спеціального обладнання, і постійна увага ЗМІ, і «стратегічна зброя» — дитячі малюнки та листи. Захисники Донецького аеропорту мали ті малюнки за талісмани, носили їх за бронежилетами, розвішували на стінах, запихали під броню танків та БТР. Бійці кажуть, що дитячі листи підтримували їхній дух у найважчих ситуаціях.

У подальшому військовослужбовці ЗСУ і бійці українських добровольчих батальйонів ішли захищати ДАП не за наказом, а добровільно. У розповідях учасників оборони часто зустрічається фраза: «Я хотів потрапити в аеропорт».

І це при тому, що не лише перебування у ДАП, а й сама дорога до нього були смертельно небезпечними. Особливості проходження конвоїв, що під обстрілами доставляли у термінали на ротацію бійців, боєкомплект, воду та харчі, а назад забирали поранених та убитих, детально описані захисниками аеропорту як надзвичайно вражаючі епізоди.

З кінця серпня 2014 року бойовики почали використовувати проти захисників ДАП системи залпового вогню «град», «ураган», артилерію й танки.

Активізацію атак на ДАП з початком осені експерти пізніше пов'язали з підготовкою до підписання 5 вересня Мінського протоколу і 19 вересня — Мінського меморандуму, що зафіксували досягнуті у столиці Білорусі домовленості про врегулювання конфлікту на сході України. Відповідно до них мало відбутися негайне припинення вогню, а також відведення важкого озброєння від узгодженої лінії розмежування. Ця лінія встановлювалася по тих позиціях, які займала кожна зі сторін станом на 19 вересня.

Захисники Донецького аеропорту, попри постійні атаки супротивника, на той час утримували летовище, а це означало, що лінія розмежування щонайменше мала б проходити територією ДАП або ж околицями Донецька. Саме звідти, на 15 км в обидва боки, згідно з домовленостями, треба було відводити важке озброєння.

Між тим Донецький аеропорт у Мінських домовленостях не згадується, але до Меморандуму додано таблицю географічних координат населених пунктів на лінії зіткнення та карту відведення озброєння. Саме на ці додатки посилаються ті, хто звинуватив Петра Порошенка у тому, що він «здав ДАП у Мінську».

Натомість президент Порошенко уже з жовтня починає активно згадувати захисників Донецького аеропорту у своїх виступах, зустрічається з кіборгами і навіть телефонує їм у термінал. За його словами, у ДАП захищають «всю Україну», адже якщо здати аеропорт «Донецьк», то «ворог буде в Борисполі чи у Львові». Президент каже, що слово «кіборг» стало «символом незламності українського духу, того, як українці вміють воювати».

Водночас ситуація в районі Донецького аеропорту, попри оголошене перемир'я, дедалі ускладнюється. Колишній керівник зовнішньої розвідки України генерал Микола Маломуж в ефірі Радіо Свобода заявляє, що у жовтні до ДАП бойовики

«підтягнули систему "Тюльпан" із боезарядами до 130 кг, що використовуються для нанесення ударів по бліндажах та укріплених спорудах». Маломуж стверджує, що це російське озброєння, оскільки українська армія «тюльпанів» не має.

Настає час, коли навіть просто перебувати на території Донецького аеропорту — випробування не для слабких духом, не те що тримати оборону й відбивати атаки.

Попри це, бійці знаходять іще сили для жартів, іронізують щодо побутових умов та страшилок російської пропаганди.

Про одну з тез інформаційної війни, що примусила ненавидіти українців, а саме щодо «переслідувань російськомовних», активіст Майдану, доброволець ДАП, а пізніше капітан-лейтенант ВМС Максим Музика сказав: «Мені завжди хотілося висловитися про "ущемлення росіян". Так ось, пліч-о-пліч зі мною, російськомовним патріотом, воюють у Донецькому аеропорту хлопець із Ростова і колишній офіцер Псковської дивізії. По рації переговори ведуться у 99 % випадків на "армійському діалекті" російської мови із застосуванням відповідної лексики».

Журналісти Радіо Свобода спільно з колегами із веб-порталу «Слово і Діло» склали перелік підрозділів, бійці яких захищали Донецький аеропорт і позначили на мапі аеропорту ключові дати оборонної епопеї.

За рахунок того що в умовах щоденних тривалих боїв у самому ДАП і на прилеглих територіях спільно тримали оборону та взаємодіяли представники різних військових підрозділів і родів військ, бійці ДУК «Правий сектор» та інших добровольчих батальйонів, виникла принципово нова спільнота захисників України. По-суті, під час оборони Донецького аеропорту сформувався кістяк нової народної армії України.

Вежа Донецького аеропорту стала впізнаваною, її зображення активно поширювали у соціальних мережах як символ затаїтої боротьби. І на момент, коли через щоденні обстріли з танків 13 січня 2015 року вежа ДАП упала, вона вже стала мемом і жила своїм віртуальним життям.

Тож із кінця травня 2014 року проросійські бойовики та сепаратисти весь час атакували аеропорт, але українські бійці тримали оборону навіть після того, як ДАП повністю втратив стратегічне значення.

Кіборги вийшли з терміналу аж наприкінці січня 2015 року, коли бойовики підірвали колони й обвалили перекриття поверхів, а операція із деблокування зазнала невдачі. У ніч на 21 січня частина оборонців ДАП під прикриттям туману пішки покинула аеропорт, а частина залишилася з пораненими, і всі вони потрапили у полон.

Хто атакував Донецький аеропорт

Серед тих, хто атакував захисників аеропорту «Донецьк», були як так звані ополченці-сепаратисти — місцеві жителі та перебіжчики-силовики, які підтримали ідею відділення Донбасу від України, так і приїжджі бойовики — громадяни Росії та інших країн, які приїхали повоювати, а також кадирівці й «відпускники» російських військових підрозділів.

Захисники Донецького аеропорту називали своїх супротивників «орками», «зомбі» або «сепарами», а ті їх — «укропами», «майданутими» й «украми».

Захисник Донецького аеропорту Тарас із позивним «Вальтер» так змалював у розповіді Радіо Свобода свого ворога: «Ворогом у першу чергу є верхівка влади у Кремлі. А маріонетки на Донбасі — це люди, які не мають ні Батьківщини, ні державності, ні прапора. Люди, які народилися хай ще за Радянського Союзу, але в Україні. Люди, які жили в Україні, але ніколи її не любили, не поважали. А коли їм пообіцяли краще майбутнє, вони відразу зрадили. Серед цих людей є навіть дуже багато молодих хлопців, які у свій час проходили строкову службу в українській армії, у Збройних силах України, складали присягу — і вони її зрадили, оце найбільша біда».

У свою чергу прихильники сепаратизму, які брали участь у боях за Донецький аеропорт, теж називають українських бійців «зрадниками, бо зрадили нашу спільну велику країну — Радянський Союз і продалися олігархам та американцям».

Шахіда Якуб, журналіст «Настоящего времени» — спільного проекту Голосу Америки та Радіо Свобода, — працюючи над документальним фільмом про останні дні оборони Донецького аеропорту («Аэропорт Донецк»), записала кількох сепаратистів та бойовиків.

Один із них, формально громадянин України, житель Донеччини, колишній афганець, учасник операції з захоплення Слов'янська з позивним «Душман», так пояснює свою участь у боях: «Людина дає присягу одну — батьківщині. Я її дав — Радянському Союзу. Земля у нас одна, я не міг її ділити. Ну, так і вийшло. Я знаходжусь на своїй батьківщині — на Донбасі».

«Душман» каже, що спочатку воював у Слов'янську, а потім став інструктором, погодившись на пропозицію командира батальйону «Восток» Ходаковського:

«Двадцять п'ятого травня 2014 був виїзд батальйону "Восток" з площі Леніна. Я з Ходаковським зустрівся. Операція мала бути блискавичною, за даними, все мало складатися добре. В аеропорту стояв кіровоградський спецназ, і ми мали їм поставити ультиматум, щоб вони пішли. Ніхто не думав, що восьмимільярдний проект буде настільки знищений», — розповів сепаратист.

За його словами, «вночі в аеропорт пішла група російських добровольців — група "Іскра", група Чеченської республіки і наша слов'янська група. Групи були підготовлені, але у нас не вистачало протиповітряного озброєння. Єдине, що з важкого було, — це АГС-17 (станковий автоматичний гранатомет. — Ред.) і два боєкомплекти до нього. Нам відкрили карткою пожежний вхід».

«Душман» пояснює, що усі були впевнені, що ворог «подивиться на нашу силу й покине територію аеропорту», але сталося інше. Він каже, що, перебуваючи на даху, побачив вертольоти і літаки й скомандував усім спускатися вниз. «Нас почали обстрілювати, але ховатися в аеропорту було ніде, бо там "глухих" приміщень майже немає, а відходити у поле було б просто самогубством».

Коли до шостої вечора уже були поранені та убиті, то, за словами «Душмана», вирішили підігнати «КамАЗи» й виїжджати з аеропорту. В один «КамАЗ» повантажили поранених і сіли самі, а в інший завантажилася група «Іскра».

«Я йому казав не садити людей в одну машину. Це були добровольці з Російської Федерації, хороші хлопці. Їхній "КамАЗ" був обстріляний з гранатометів і стрілецької зброї, повністю вся група загинула. З урахуванням того, що розстріляли два "КамАЗи",десь біля 50 людей загинули», — стверджує «Душман».

Серед тих, кого записала Шахіда Якуб, є й громадянин Росії Арсеній Павлов із позивним «Моторола», внесений у перелік осіб, яким заборонено в'їжджати на територію Євросоюзу.

«Моторола» розповів, що приїхав до України «захищати русских», бо на Майдані — «фашисти», а у нього ще «після Осетії й після деяких чеченських подій, коли там ловили українців у Чечні, негатив був до України». Про себе «Моторола» каже, що був військовим, «чотири з половиною роки прослужив у російській армії, з них три роки у морській піхоті й рік та сім місяців у спецназі ГРУ».

Зі слів «Мотороли», «його люди зі "Спарти", люди Гіви у взаємодії з людьми "Сомалі", "Пятнашки" й Російської православної армії могли за тиждень зачистити аеропорт повністю», але завадили Мінські домовленості.

«Вони просто жили там, поки нам не дали наказ взяти їх штурмом», — каже він про захисників Донецького аеропорту.

Батажок бойовиків каже, що «українські й російські ЗМІ роздули з цього таку епопею, прямо "куликовську битву" зробили, а насправді ми просто виконали завдання — взяли під контроль будівлю».

«Моторола» наголошує, що кіборги утримували невелику частинку терміналу, і, якби йому дозволили, він «прямо там би їх спалив». Але при цьому бойовик заперечує, що його люди використали газ проти захисників ДАП і в свою чергу перекладає відповідальність за хімічну атаку на український Генштаб.

«Ну звідки у нас газ? Який? Пропан-бутан? Це їхнє керівництво не пожаліло їх. Спочатку використало проти них "гради", "урагани", загнало їх у кут, а потім хотіло їх знищити як свідків. Тож вони використали газ. Вони їх там весь час методично знищували», — каже бойовик.

Так само «Моторола» заперечує, що убивав полонених, зокрема захисника ДАП колишнього миротворця ООН Ігоря Брановицького.

«Я полонених не розстрілюю. Це не моє завдання. Прийде час, придуть люди, які їх розстріляють. Я навіть не знаю, про кого ви говорите. Для мене вони були всі один на одного схожі», — стверджує Арсеній Павлов.

Попри це моніторингова група Amnesty International повідомляє, що має інформацію про свідків, які бачили, як Павлов убив полоненого кіборга Брановицького.

Ідеться про це й у кількох спогадах бійців, надрукованих у цій книжці.

Як збирали матеріали для книги

Радіо Свобода почало висвітлювати події у Донецькому аеропорту ще задовго до того, як стало зрозумілим, що саме цьому місцю випала чи не ключова роль у знищенні міфу про неспроможність українців захищатися.

За великим рахунком, робота над документальною книгою про оборону Донецького аеропорту розпочалася з того моменту, як ця точка на карті України стала гарячою.

Новини, фотографії, відео, коментарі, повідомлення у соціальних мережах — усе, що проливало світло на протистояння між проросійськими бойовиками, сепаратистами й українськими силовиками, ми публікували на сайті української редакції Радіо Свобода, висвітлювали у радіопрограмах та телепроектах.

Журналісти Радіо Свобода спочатку почали записувати розповіді волонтерів, які допомагали захисникам аеропорту, а пізніше, коли це стало можливим, і самих кіборгів.

Спеціально для книги розповіді захисників летовища почали збирати з травня 2015 року. Тоді багато бійців дозволяли називати тільки свій позивний або ім'я. У багатьох із них ще не загоїлись рани, душевний біль не давав говорити, хтось із їхніх товаришів був у полоні, про когось не знали, де він — серед живих чи серед мертвих.

Журналісти й кореспонденти Радіо Свобода шукали контакти захисників Донецького аеропорту, йшли до них у госпіталі, їздили у військові частини й на полігони, напрошувалися у гості, зустрічалися у парках та запрошували бійців до студії.

Усіх ми просили назватися, повідомити, коли й у складі якого підрозділу були у ДАП, відновити хронологію подій і дати оцінку тому, що відбулося.

За час підготовки книги Радіо Свобода направило десятки інформаційних запитів до різних структур, щоб отримати потрібну інформацію чи дозвіл на інтерв'ю. Неодноразово ми зверталися до Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних сил України.

Також ми отримали узагальнюючу інформацію про участь ДУК «Правий сектор» в обороні аеропорту.

Як повідомила член Проводу руху «Правий сектор» Олена Білозерська, «орієнтовно 10 вересня на територію аеропорту зайшла група розвідки на чолі з командиром 2-ї штурмової роти ДУК ПС «Барсом». Група відбула першу ротацию й 17 вересня повернулася на базу».

Перша ротация ДУК ПС на чолі з «Барсом» повернулася з ДАП на базу. 17 вересня 2014 року

Після них на оборону ДАП заступили бійці 5-го окремого батальйону і перебували там постійно на ротаційній основі до листопада. Тоді керівництво ДУК ПС вирішило вивести своїх бійців з терміналів і зосередитися на утриманні селищ Піски, Водяне та відвойованого Опитного.

«Усе, що ми могли зробити — утримати аеропорт, допомогти військовим його укріпити, — ми зробили. Зараз аеропортом будуть опікуватися тільки Збройні сили України», — сказав 12 листопада 2014 року комбат «Чорний».

Загалом в обороні безпосередньо Донецького аеропорту взяли участь 120 бійців ДУК ПС. Ще були ті, хто прикривав аеропорт з Пісків, але не були у самому ДАП.

Найбільше відзначились групи «Барса» й «Опера», але, за словами Олени Білозерської, ДУК ПС «вшановує усіх учасників оборони».

Представники інших підрозділів ЗСУ, які були в аеропорту, підтверджують сміливість, рішучість та активність бійців «Правого сектору».

Ось, наприклад, як розповідає про героїзм бійця ПС «Каспера» військовослужбовець із позивним «Фрол»: «Усе здригається щохвилини. Як чуєш звук міномета, то долетить через 5—7 секунд, і буде вибух. А від танків тільки спалах і розриває все. Біля нас розірвався снаряд. «Каспер» знайшов мене у диму і на ношах відтягнув у безпечне місце. Він мені життя врятував, а сам загинув через дві години від осколка міни. А в нього діти!»

Окрім «Каспера», з бійців ДУК ПС загинули ще 19-річний студент факультету філології Київського університету імені Шевченка — Святослав Горбенко із позивним «Скельд» і 18-річний сумчанин — Сергій Табала із позивним «Север».

Добровольці «Правого сектору» 18-річний Сергій Табала, позивний «Север». Загинув. 19-річний студент КНУ імені Тараса Шевченка Святослав Горбенко, позивний «Скельд». Загинув

Ще четверо бійців ДУК, «Сєва», «Морпех», «Хруст» і «Сифон», загинули у боях на території, що прилягає до Донецького аеропорту, а троє — «Чорний», «Двадцять четвертий» і «Дальнобій» — у селищі Піски.

Медичну службу ДУК ПС «Госпітальєри» практично з нуля створила активістка Майдану медик-волонтер 19-річна Яна Зінкевич. Спочатку вона фактично самотужки займалася наданням невідкладної допомоги й евакуацією поране-

них з Донецького аеропорту.

За даними «Госпітальєрів», за час участі ДУК ПС в обороні ДАП з середини вересня 2014-го до кінця січня 2015-го поранення отримали 55 бійців ПС і 10 зазнали контузії. Точно відомо, що 17 з них були поранені безпосередньо у терміналах.

Командир ДУК Андрій Стемпіцький (позивний «Летун») вважає, що бійці Добровольчого українського корпусу «надихали інших своєю сміливістю, не будучи офіційним підрозділом, і вписали героїчні сторінки в історію оборони Донецького аеропорту, показали

Яна Зінкевич

приклад незламності, високої мотивації й готовності воювати у найскладніших умовах».

За версією «Барса», захисників ДАП «почали називати кіборгами після бою, коли бійцям ПС на посту «Єнот» у старому терміналі разом з іншими захисниками вдалося відбити атаку омського спецназу».

Розповіді учасників боїв за аеропорт «Донецьк» згруповано у розділи, що відповідають періодам оборони ДАП. У окремий розділ винесені інтерв'ю з людьми, які не лише презентують певні умовні групи учасників подій (боєць, генерал, капелан, волонтер, журналіст, доброволець-майданівець), а й дають узагальнюючі характеристики оборони Донецького аеропорту.

Деякі думки цих учасників подій збігаються із висновками військових експертів та безпекових аналітиків України, Росії, США та Канади, що містяться у розділі «Коментарі».

Уже з перших інтерв'ю стало очевидно, що розповіді людей про те, що вони бачили на власні очі, відчули на дотик, пережили психологічно й фізично, попри свою «об'єктивну суб'єктивність», мають велике значення для розуміння подій. Деталі з оповіді одного учасника доповнюють лаконічну розповідь іншого, суха інформаційна канва обростає візерунками емоцій, збіги підштовхують висновки, і врешті з'являються відповіді на ключові запитання: що і чому захищали кіборги у ДАП усі 242 дні.

ЗМІСТ

Передмова	5
-----------------	---

Розповіді захисників Донецького аеропорту

Квітень—серпень	18
«Сепаратисти прикривалися цивільними і нам не дозволяли стріляти», — спецпризначенець	18
«З такими людьми можна у саме пекло йти — вони не зрадять», — «Халк»	24
«Ви не знайдете того, хто скаже, що аеропорт захищали дарма», — кіборг Вадим	27
Вересень—листопад	31
«Аеропорт дав упевненість, що ми можемо перемогти», — кіборг «Кока»	31
«Страшно було йти у повну невідомість. Але "Маршал" заспокоїв», — «Малой»	37
«Ми не одразу зрозуміли, що нас називають кіборгами», — «Гриня»	39
«В аеропорту я втратив патріотизм», — боєць «Штандарт»	42
«Справжній кіборг — це моя дружина», — Вадим Борсяк	45
«Ми знали, що стояти треба на смерть, а "перемир'я" було за нашими спинами», — «Лео»	48
«Хто хотів воювати — воював, хто не хотів — у підвалі сидів», — боєць «Івіч»	52
«Аеропорт утримувався ініціативою бійців, а не командування», — «Богема»	55
«Так, ми — кіборги, але ж і кіборги ламаються», — боєць «Хортиця»	64
«Одного нашого задушили, іншого спалили — ось із ким ми воюємо», — «Аскольд»	69
«Такого я не бачив ні в Іраку, ні в Африці, ні в Косові», — «Танас»	80
«Я був наймолодший командир. Дитячі малюнки нам піднімали настрій», — «Лицар»	85
«Було багато поранених. Термінал утримували 10 чоловік», — «Чердак»	86
«Мене здивувала відсутність грамотної системи оборони аеропорту», — Богданов	90
«Кіборги не вживали алкоголь та психотропні засоби», — «Поліглот»	92
«Якби ми не здали Крим, на Донбасі б такого не було», — «Скорпіон»	98
«Не відкривали вогонь, бо була небезпека влучити у своїх», — Олексій «Сом»	106
«Операцію "Аеропорт" ми називали "АД", тобто пекло», — Ярослав Погорелий	110
«"Life News" знімали "захват" аеропорту, інсценуючи події», — боєць Igor	121
«Під час перемир'я сепаратисти штурмували старий термінал аеропорту», — Матлак	125
«Чому росіяни йдуть вперед, а наші стоять і відступають?» — боєць «Рем»	131
«Коли починаєш воювати нестандартно, у ворога плавиться мозок», — «Бес»	138
«Нічого героїського. Ми виконували бойові завдання», — Павло Саліков	141

«Сепаратисти самі пропонували перемир'я, а потім його порушували», — «Сміливий»	143
«Контрактники відмовлялися, а ми ж добровольці», — Віталій Горкун.....	144
Сергій Галян — кіборг з першої шпальти «The Los Angeles Times»	150
Грудень—січень	153
«Наших хлопців не розпинали, а вішали», — захисник аеропорту «Дєд»	153
«Ця війна й оборона аеропорту сформували "чоловіче" покоління», — «Динамо».....	156
«Вони використали перемир'я, щоб підірвати аеропорт», — «Запал»	157
«Ми говорили російською, а стояли за Україну, і мова нас не розділяла», — «Барин»	162
«Війна за домовленостями — це ганьба. Нас пропускали як мішені», — «Шерлок»	171
«Ми утримували метеостанцію під постійними обстрілами», — Коханівський.....	176
«Вікна закладали битим кахлем, з арматури робили "штори"», — «Михалич».....	178
«Звичайні люди воюють проти спеців, справжньої армії», — Роман Трубін.....	182
«В останні дні в Донецькому аеропорту літала смерть», — Олександр «Павук».....	185
«Набагато болючіше здавати свою Батьківщину, аніж намагатися рятувати», — «Крим»	188
«Я залишився з пораненими і вийшов до сепаратистів на переговори», — «Спартанець»	192
«Мій друг Ігор залишився з пораненими. Його вбив "Моторола"», — «Севєр»	197
«Солдати в аеропорту готові були за цей символ віддати життя», — капелан Кравець	205
«ОБСЄ заїжджали на 15 хвилин чаю попиту, а лиш виїдуть — "жара"», — «Бориспольський»	211
«Влада боїться добровольців, бо вони їй нічого не винні», — Кирило «Кобра».....	216
«Ми відмовилися йти через блокпост сепаратистів», — «Сивий»	220
«Треба нагороджувати "За мужність" лише за те, що зайшов в аеропорт», — сержант «Батя»	225
«Операція з деблокування була сумбурною, накази не відповідали обстановці», — боєць «Багдад»	231
«Ми бачили у бінокль розп'яті тіла наших хлопців», — кіборг «Дім-Дім»	241
«Бій тривав вісім годин. На нас ішли 10 танків і піхота», — полковник «Німець».....	247
«Найжорстокіше в полоні було, коли поламаного доламували», — боєць 80-ї бригади	254
«Останній бій», — боєць 90-го батальйону «Fly»	257
Епілог	262
«Аеропорт здали через помилки солдатів і керівництва?»	262
Про участь ВДВ в обороні Донецького аеропорту й про зміни в армії — Забродський	269
«Вони не вивели людей і залишили їх на загибель», — капелан аеропорту.....	271
«Командування мало би вчасно вивести кіборгів і підірвати аеропорт», — Павло Кашук.....	287
«Ця війна розділена на два етапи — до аеропорту й після», — Натан Хазін	295
«Волонтери купили годинники й вручили ніби від президента», — журналіст	299
«Аеропорт став тренувальною базою для всієї нації», — боєць «Скіф».....	304

КОМЕНТАРІ ВІЙСЬКОВИХ ТА ЕКСПЕРТІВ З БЕЗПЕКИ, ЗАКОРДОННИХ ЖУРНАЛІСТІВ

Руслан Хомчак, генерал-лейтенант, заступник командувача Сухопутних військ України.....	310
Олег Мікац, генерал-лейтенант, начальник 169-го навчального центру Сухопутних військ Збройних сил України	311
Михайло Щербина, начальник відділу впровадження служби в резерві мобілізаційного управління Генерального штабу ЗСУ	316
Ігор Романенко, генерал-лейтенант запасу, професор, заступник начальника генерального штабу ЗСУ (2006—2010)	319
Віктор Ягун, генерал-майор, заступник голови Служби безпеки України (2014—2015)	320
Полковник Джордж Петролекас (George Petrolekas), член ради директорів Інституту «Конференція оборонних асоціацій» (Канада)	321
Рубен Гзірян, дослідник Програми вивчення питань тероризму при Інституті міжнародних досліджень Міддлберрі (США).....	322
Ігор Козак, незалежний військовий експерт, офіцер Збройних сил Канади у відставці.....	323
Ігор Кабаненко, український військовий експерт, адмірал запасу.....	325
Олександр Гольц, російський військовий оглядач, заступник головного редактора «Ежедневного журналу».....	327
Олексій Мельник, директор програм з питань зовнішньої політики та міжнародної безпеки Центру Разумкова (Київ).....	327
Олексій Іжак, заступник директора Дніпропетровської філії Національного інституту стратегічних досліджень (Україна)	328
Валентин Бадрак, директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння	330
Ерик Морс (Eric Morse), співкерівник програми дослідження безпеки в Королівському військовому інституті Канади	333
Нікола Мілетич, директор Московського бюро агентства «Франс Прес» (AFP).....	334
Сергій Лойко, військовий фотокореспондент, кореспондент «The Los Angeles Times».....	335
Юрій Костюченко, експерт з питань безпеки, провідний науковий співробітник Наукового центру аерокосмічних досліджень НАН України.....	339
Інтерв'ю начальника Генерального штабу ЗСУ генерала армії Віктора Муженка від 16 жовтня 2015 року Радіо Свобода	341

Популярне видання

АД 242. Історія мужності, братерства та самопожертви

Головний редактор *С. С. Скляр*
Керівник проекту *В. В. Столяренко*
Завідувач редакції *К. В. Новак*
Відповідальний за випуск *І. Г. Веремій*
Редактор *І. Г. Близнюкова*
Художній редактор *Ю. О. Сорудейкіна*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. М. Пікалова*

Підписано до друку 05.05.2016.
Формат 60х90/16. Друк офсетний.
Гарнітура «Minlon Pro». Ум. друк. арк. 30,8.
Дод. наклад 8000 пр. Зам. № 6-05-0504.

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика "Глобус"»
61052, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

АД 242. Історія мужності, братерства та самопожертви. — Харків :
А28 Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 352 с. : іл., кол. вкл.

ISBN 978-617-12-0097-5 (дод. наклад)

УДК 94(477)
ББК 63.3(4УКР)6